

ENTREVISTA AMB PERE CALDERS

QUÈ SE N'HA FET DE L'HUMOR D'ABANS?

Pere Calders, en els darrers temps, ha estat notícia per una o altra raó. Més concretament de l'estrena d'«Antaviana»-ai-encà: l'adaptació dels contes de Calders per «Dagoll-Dagom» va ser repositada no fa pas gaire, apareix el primer volum de les *Obres Completes* a «can 62», es publiquen nous llibres seus (*De teves a meves* a Laia) i se'n reediten d'antics, fa «tries personals» i ara mateix acaba d'aparèixer a Editorial Empúries un volum intitolat *El desordre públic*, recull d'articles publicats a la finida «Canigó». Els seus llibres es tradueixen al castellà...

EL MÓN. L'estrena d'«Antaviana» va suposar el «descobriments» que hi havia a la literatura catalana unes altres maneres de fer —com la de Joan Peruchó, per exemple— soterrades i poc reconegudes públicament davant de l'anomenat «realisme social». Ara, ben al contrari, sou un escriptor de moda, com us ho peneu?

PERE CALDERS. Jo m'ho he pres molt bé, és satisfactori. Ara, això d'aquest oblit durant anys, aquesta mena de menysteniment, no trobo gaire just que es digui perquè ens hem de fer càrrec de la situació per què ha passat el nostre país. No sóc pas l'únic protagonista de tot plegat. Som molts els escriptors que hem hagut d'anar treballant al marge de la situació general. Però me'n faig càrrec. Hauria estat un miracle que, de cop i volta, haguéssim tingut totes les coses a punt per valorar-les. Pregunteu que com em sento ara, doncs haig de dir que content. Però mai m'he sentit menystingut fins al punt que em provoqués ressentiments.

EL MÓN. Però la valoració literària us arriba ara...

P.C. Fins a cert punt. Jo us diria que hi ha una certa falta d'atenció dels mitjans informatius per anar seguint aquesta època fosca. A la meua família sempre feiem broma perquè quan es deia que no se'm feia cas, cada quinze dies sortia un article o altre parlant de coses meves i d'altres col·legues. És a dir, que tampoc estava tan oblidat com es pensa.

EL MÓN. I, «Antaviana», com va ser?

P.C. Un dia vaig rebre una trucada de Joan Lluís Bozzo anunciant-me que al cap de mitja hora per la ràdio, no recordo quina, anunciarien que el seu grup treballava en un muntatge sobre contes meus. Aleshores em va

demanar de veure'ns per explicar-me el que feien. A partir d'aquí va començar una relació molt interessant per ambdues bandes. Vàrem treballar plegats durant una temporada i val a dir que jo el que intentava fer era descoratjar-los perquè veia que hi estaven esmerçant moltes hores, un pressupost molt superior a les seves possibilitats, i que si fracassaven jo en seria un mica el responsable. Però no em van creure, per sort.

EL MÓN. Quan vos va començar a col·laborar-hi, en quin punt es trobava el projecte?

P.C. Tenien fets els teatrits tal com varen sortir. També tenien la intenció inicial que els actors anessin amb màscares com al teatre grec, i aquí jo els vaig dir de seguida que no. Perquè si alguna cosa jo proposo és aquesta sorpresa d'un fet quotidià normal que tomba cap a un vessant insòlit. I, si d'entrada, surten actors amb màscares, el factor sorpresa quedava molt reduït. També vàrem canviar uns contes per uns altres. En definitiva va ser un període força interessant.

EL MÓN. Tot i que el pare de

Pere Calders havia fet teatre, que va arribar a estrenar al Romea, que tenia una bona biblioteca d'obres i autors teatrals, que havia estat un dels puntals d'una revista molt prestigiosa de principis d'aquest segle, «El Teatre Català»... l'autor de Ronda naval sota la boira i Cròniques de la veritat oculta mai no s'havia apropiat al món del teatre. Vàreu imaginar alguna vegada que dels vostres contes un dia en poguéu sortir una obra teatral de tant d'èxit?

P.C. Bé, aquí caldria tornar a allò de l'«oblit» en què semblava estar fa uns anys. El cas és que mentre figura tot això s'havien fet muntatges d'obres meves a Alemanya i a Portugal. La televisió alemanya va fer una adaptació teatral i a Portugal es va fer una pel·lícula de llarg-metratge amb un pressupost molt elevat i coproduïda altra vegada per portuguesos i alemanys. Hi van participar els millors actors portuguesos d'aquella època i va ser dirigida per Antonio de Macedo, que és un excel·lent escriptor i, a més a més, un bon director.

EL MÓN. Per tant, volen dir que els vostres textos ja es traduïen a

fora...

P.C. Sí, quan jo era tan ignorant ja s'havien traduït a vuit idiomes. Sí, sí, per això em semblava que déu n'hi do per no conèixer-me.

EL MÓN. Vos heu explicat alguna vegada que de menut van viure en una masia dels vostres avis, al Vallès. D'aquella època en teniu el record de la saviesa popular de la llengua. D'aleshores ençà la llengua catalana ha passat per un període molt dur perdent-se'n gairebé l'ús quotidià, i la presència al carrer; un període en què la llengua ha patit un cert encarcament precisament per aquesta manca de fluidesa que li estava prohibida i de la qual encara no s'ha recuperat. Com la veieu vos aquesta situació de la llengua catalana?

P.C. Jo us diria que no la trobo ni tan anguiat, ni tan sorprenent ni tan nova. De vegades m'iguifico quan el passat. En aquesta època, quan jo era jove, es començava a acceptar la normalització d'en Fabra. Això no va ser tan senzill, encara que finalment es van poder establir les seves normes. Pensem una cosa, però, quan diem que l'idioma està malament al carrer i arreu. I és que els meus pares i els meus avis s'escriuïen entre ells en castellà, i festejaven en castellà. No tenien l'eina. Jo diria que en aquest sentit estem molt millor ara...

EL MÓN. Però a nivell de riquesa lingüística, d'expressions, de lèxic que només es dona quan hi ha una situació d'ús normal de la llengua...

P.C. Sí, això sí que és veritat. Aleshores el català era puríssim, no hi havia cap contaminació.

EL MÓN. Creieu que aquesta situació pot arreglar-se amb la «normalització lingüística»?

P.C. Sí, sí, jo sempre dic, i és veritat i és demostrable, que mai no hem tingut com ara tants escriptors joves. I no tan sols al Principat. També al País Valencià i a les Illes. I fins i tot, a la Catalunya Nord. Això no seria just d'oblidar-ho, no ho hem tingut mai. De manera que no és que vulgui exhibir un optimisme o un triomfalisme exagerat: és que són realitats. Mai com ara havíem publicat tants títols en català, mai com ara s'havien assolit els tiratges que ara s'aconsegueixen. No és que pugem estar contents i satisfets, és clar, però tampoc desolats com si haguéssim anat endarrera. Crec que en molts aspectes hem anat endavant.

EL MÓN. Però, per exemple hi ha dades preocupants. Durant la República, pel que en sabem a força de llegir alguna cosa i el que n'hem sentit dir als grans, hi havia una quantitat notable de diaris fets en català.

P.C. Ara ve la ferida que ens cou. A Barcelona és un drama que no pugem consolidar una premsa periòdica en català. Això és preocupant. Però per l'altre costat resulta que tenim una premsa comarcal que tampoc no havíem conegut mai com ara. I una cosa no va per l'altra, és clar. Però hi ha més de dues-centes publicacions, algunes de les quals estan molt ben fetes. Per mi el fet que a Barcelona no arribi a consolidar-se una premsa en català resulta un misteri. Hi ha una cosa que em preocupa i és que aquí sempre havíem tingut una tirada cap a l'humor que s'expressava a través no d'una sinó de diverses revistes: polítiques, eròtiques, esportives o d'humor en general. Ara em pregunto què se n'ha fet d'aquell humor. Jo recordo que vàrem establir «L'Esquella de la Torratxa» en 75.000 exemplars. Per tant, aquest problema d'ara no l'entenc: no sé pas si és que encara no hem sortit del túnel tenebrós de tots aquests anys o que potser encara no hi ha una clara consciència ciutadana del problema. No ho sé pas. El cas és que m'he trobat amb manifestants independentistes radicals que anaven amb diaris castellans sota l'aixella... Diuen que el que hi ha no està prou bé. I ja en tenen, de raó. Però caldria que es fessin càrrec que potser si ells, i d'altres com ells, compressin aquesta premsa, tal vegada es podria arribar a fer millor que no pas ara. De tota manera sempre cal mirar endarrera: quants anys fa que es va morir el dictador? I la qüestió no és pas d'ahir: ve de més lluny. Creure que tot s'arreglarà en una dècada em penso que és somniar una mica massa. De tota manera, s'estant aconseguint moltes coses. Per exemple, en l'ensenyament he pogut veure coses extraordinàries arreu de Catalunya. Més encara, en segons quins indrets on la llengua podria ser un problema, crear reticències i topades. I no hi són. Crec que és qüestió de paciència i estic convençut que d'aquí a uns anys el país s'ho veurà.

EL MÓN. Ja és prou sabut que Pere Calders es va exiliar a Mèxic en un període que tot eren facilitats. Això era quan el general Cárdenas presidia el país. Allí es feien trobades d'intel·lectuals que Josep Carner s'encarregava de moure: Alfonso Reyes, Bergamín, Carlos Fuentes, León Felipe... I a

Per a Calders, la vida és plena de sorpreses, absurditats i paradoxes.

Mèxic es podia fer, a més, el que aquí no: escriure i publicar en català. No heu mantingut cap contacte, des de la vostra tornada, amb aquell país?

P.C. El Consulat General de Mèxic a Barcelona, per mitjà imago que de la Secretaria de Relacions Exteriors del govern mexicà, voldria establir uns contactes entre els catalans que van ser-hi durant tant de temps i Mèxic. Cal dir que fallen nosaltres. Ells estan ben disposats a fer que això rutlli. Que hi hagi intercanvi d'estudiants, manifestacions culturals, etcètera. Però no acaba d'engegar, tots estem molt ocupats pel que passa aquí. A més, els qui podríem fer-ho —Anna Muria, Ferran de Pol, Riera Llorca, en Tisner— ja som massa vells. La veritat és que em dol que no es pugui tirar endavant perquè Mèxic és un país entranyable. Però aquí ens manca algú que hi posi el coll i la Generalitat no sembla pas que tingui pressupost.

EL MÓN. Quan escriviu, teniu algun mètode especial, necessiteu algun tipus de mise en scene?

P.C. Tan de bo tingués un mètode però l'únic que arribo a tenir són manies. Escric a mà, sempre, i en acabat ho passo a màquina. Quan tinc alguna cosa que em sembla que pot anar bé per encetar una història li dono moltes voltes fins a trobar la manera més adequada. Així i tot quan ho passo a màquina encara hi faig moltes correccions. Sóc relativament lent. I el que és pitjor de tot: em fa una mandra terrible llegir-me. Una de les feines més pesades d'un escriptor és corregir proves... Com que ja ens ho sabem!

EL MÓN. Quins són els models que us han interessat més?

P.C. N'hi ha molts, no donaria l'abast. I també he llegit sense mètode. D'altra banda he arribat en aquella edat de les relectures. M'agrada rellegir coses que m'han impressionat al llarg

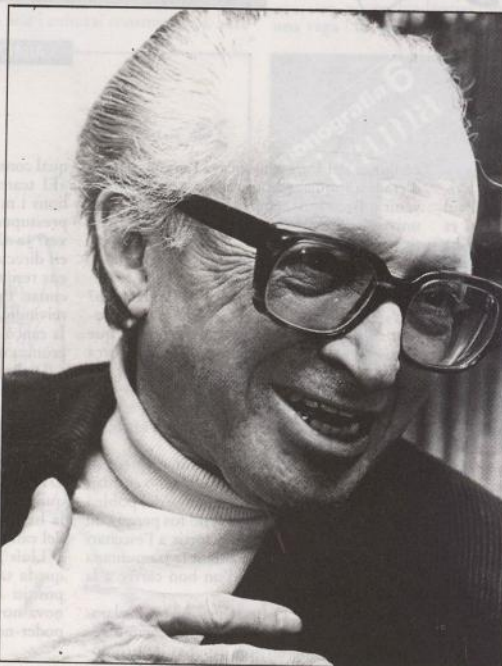
de la vida i confirmar o no aquelles sensacions. Del nostre país tinc una mena d'afecte i atracció especial per tots els qui han emprès aquest camí, exposar una vocació a través del nostre idioma, servir-lo de la manera que poden. Aleshores, és clar, sóc un mal jutge perquè m'agraden tots. Ara, mirant cap endarrera el primer que trobem és molt recent: Ruyra. També m'agraden els clàssics, especialment la *Crònica* de Ramon Muntaner. Dels de fora, Rulfo, i el seu *El llano en llamas*, i O'Henry, segurament, són els que més m'interessen. Encara que no són pas els únics. Jo crec que tot el que és lleig influeix en un sentit o altre. De vegades per rebuig o per afinitat. Però si jo he estat conscient d'alguna in-

fluència he procurat rebutjar-la perquè trobo que no té cap sentit imitar. Ja està fet i prou. Trobo que si alguna cosa és vàlida és que cadascú expliqui el que vol amb la seva pròpia veu, procurant que sigui tan pròpia com pugui.

EL MÓN. D'on surten les vostres històries? Són tretes de la vida quotidiana, són producte de lectures?

P.C. D'això, me n'han fet adonar després. Quan vaig publicar el primer llibre vaig quedar una mica sorprès perquè em van dir que el que jo conreava era l'absurd, l'humor, la fantasia... I jo trobo que tot el que explico m'ha passat d'una manera o altra. Jo no trobo que hi hagi res de més sorprenent i paradoxal que la vida mateixa. El que passa és que no ens hi fixem. Quan m'atribueixen aquesta tendència cap a l'absurd penso sovint en els mexicans que fan coses que a nosaltres ens semblen que són qui sap què i que ells fan amb la més gran naturalitat. I és que ells són molt diferents a nosaltres. Les seves actituds davant la vida, la mort o l'amor no tenen res a veure. Quina cosa més absurda no és menjar a hores fixes tant si es té gana com no? Em penso que som l'únic animal de la creació que ho fa... Jo crec que la vida està plena de coses absurdes, de sorpreses, de paradoxes.

A. Munné / M. Soler

Pere Calders ha arribat a l'edat en què tothom li demana prolegs.

Seleccions de
"LA CUA DE PALLA"
edicions 62

JÀ POTS
COMPRAR-TE EL
NÚM. 47 DE LES
"SELECCIONS DE
LA CUA DE PALLA"
SOTA LA PELL
DE WILLIAM P.
MAC GIVERN.
ACABA DE
SORTIR!

De venda a totes
les llibreries